„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 182. У Новом Саду у уторак 21. новембра 1889. ГОДИНА XXIV.

ПОМОЋ ЦРНОГОРЦИМА.

Невоља у Црној Гори далеко је већа и озбиљнија, но што се и помишља. Ту невољу увеличава и та околност, што су прилике у Црној Гори такве, да се невољници не могу надати помоћи од својих суседа и пријатеља, јер је невоља скоро општа, те их је у Црној Гори врло мало, који су у стању учинити и најмање што, за своју браћу, која су на просто речено — гладна.

Сама држава, као што се зна исто је тако сирота, као и народ. Две три неродне године, које су биле узастопце, а за тим затварање марвене пијаце од стране Аустрије према Црној Гори, учинише, те је стање у Црној Гори у овај мах много горе, но што се памти. „Глас Црногорца“ врло мало пише о том стању, а да он хоће то стање верно да изнесе, згровила би се Европа. Но тај лист без сумње мисли: „За пријатеље доста је и толико, а непријатељи не треба да се радују.“

Црна Гора траје врло кубурне дане и трајаће их без сумње још даље. Оно, што је Бизмарк учинио према Русији, то је Калноки учинио према Црној Гори. То је читав мали финансијски рат. Црна Гора је неприродно много трошила на војене потребе, и она данас у том погледу стоји далеко боље од Србије. И црно испод нокта она је на то жртвовала. Према оној енергији, коју поче да развија, упало је то већ у очи. И дође невоља, и повећаше је, не би ли се Црна Гора забавила другим јадом.

Нисам хтео рећи, да у последње време није у Црној Гори ништа чињено на напретку и благостању. Али колико има тамо да се учини!? Једва подигоше тек најглавније путеве, а до сад не беше ни њих. Без путева нема трговине, нит ичега.

Црна Гора ако хоће да напредује, тешко да може живети само од земљорадње и сточарства; има тамо крајева у којима се мора подићи индустрија, или их треба раселити. А како ли је далеко Црна Гора од индустрије, кад има једва неколико занатлија Црногораца.

Данашња глад у Црној Гори дошла би без сумње и иначе, али прави узрок тако ванредно велике невоље, треба тражити делимице у томе: што је Црна Гора остала верна својој традицијској политици, што је она свом енергијом бдила на томе: „шта је са судбином њене браће у Турској?“ Спрема за ванредне догађаје и незадовољство њених суседа беху узрок, те у невољи не доби бар колико толико пута за олакшицу.

Српска влада прегну свим силама да помогне. Она се подухвати без скупштинске помоћи да насели 12.000 Црногораца у Србију. Но као да је већ малаксала и уместо 12.000, настанило се до сад у Србији тек нешто преко 6.000 Црногораца.

Народ у Србији доста чини, и оних 6.000 Црногораца лепо је примио и биће им добро. Али ту је и застало. Зар примати гладан и невољан свет и даље, те га мамити из једне невоље у другу? То би било управо несавесно.

У Русији тече најживље скупљање добровољних прилога за црногорске невољнике. Подигла се чак и Француска. О Србији и не говоримо а ето и у нашим крајевима видимо покрета, да се помогне ма и најмање. Али све ће то бити мало.

Ако не буде званичне помоћи за Црногорце из Русије и Србије, биће зло по онај јуначан народ. Руска влада не знамо шта мисли чинити, али у крилу српских скупштинара постоји мишљење, да Србија, и ако је данас и сама у јадном новчаном стању, мора према величини невоље у Црној Гори да се узвиси, те да понесе још веће жртве.

То је сад најновије из Србије, јер је у Црној Гори далеко већа невоља, но што се до сад узимало. **В.**

Сметње српској влади.

Београд, 18. новембра.

Данас је била занимљива скупштинска седница. Занимљива у толико, што су се ређали мал те не најбољи говорници са обе стране, а и само питање било је занимљиво.

Познато је, да је Милован Јанковић председник државне контроле, тужио скупштини министра привреде и министра финанције, што су прекорачили буџет, градећи 5 магацина за дуван. У истом смислу интерпелисали су и неки либерални посланици владу у скупштини.

Како се свршила интерпелација у скупштини познато је. Министар финансија је изјавио, да о прекорачењу буџета нема ни спомена. Кад је грађен буџет; онда монопол дувана није био у државним рукама, те није могло бити ништа ни предвиђено у буџету о томе. Но по закону о монополу дувана, сви издатци за дуван, покривају се из прихода за дуван.

Скупштина је то сасвим одобрила, јер напослетку, као што рече један посланик „ако је скупштини криво што министар чини издатке за дуван, и беди због тог министра, онда она не треба да прими ни чисту хасну од дувана, која се сад показује, јер и те веће хасне нема у буџету.“ Буџет у опште није имао на уму да ће доћи монопол дувана у државне руке, а закон о монополу дувана сасвим се постарао, да даде министру права да троши на дуван из прихода дуванских.

Међутим, то је било у ствари интерпелације. Но како ли беше са тужбом „државне контроле,“ коју је тужбу поднео њен председник Милован Јанковић?

Министар финансије добио је извештај од неких чланова државне контроле, да они ту тужбу нису решили ни закључили у седници државне контроле, него да је ту тужбу самовласно поднео скупштини председник државне контроле Милован Јанковић. Министар је тражио то написмено и кад је добио, он је ствар изнео пред скупштину. Скупштина је одредила одбор за извиђај и тај одбор је констатовао, да државна контрола није то решила у пуној седници, није решила ни на онај начин, како мора решавати и најситније ствари, (председник и 2 члана) него је то учинио сам председник, а кад је дошао у шкрип, он је нашао једног јединог члана главне контроле, који је пристао на то. Показало се и то, да је председник, кад дође у шкрипу, фалсификовао нека акта, потписао је под копијама и онака имена, па их дао скупштинском одбору, каквих у оригиналу нема. Скупштински одбор је предложио, да се ствар упути министру правде, те да он са још два члана скупштинска преда ствар судовима на поступак против Милована Јанковића.

О томе се отворила врло жива и врло занимљива дебата у скупштини. Чланови скупштинске мањине стали су на страну Милована Јанковића. Говорили су о томе, како ће ружан утисак извести по свој Србији, ако скупштина тужи председника државне контроле зато, што је он предао тужбу против министра. То је први случај да контрола смеде тако што учинити. Либерали држе да је све било у реду, ал нека и није било, нека је Милован Јанковић као председник државне контроле сам поднео тужбу, па нека је та тужба и неоснована, ипак није за то заслужио казну, него похвалу, јер је доказао кураж, а и то, да се брине о државним стварима.

Од стране већине говорили су врло лепо многи посланици а двапута и министар финансије, чији је говор био од великог утиска. Скупштинска већина одбила је од себе и помисао, да она устаје против државне контроле. Та она баш брани државну контролу и њено право. Али тако велико право као што га има државна контрола, нема **један човек**, нема председник контроле. Милован Јанковић је дирнуо у право државне контроле, он је као председник тог тела хтео да изигра чланове контроле, хтео је да ради у њихово име, па да обмане и скупштину. А скупштина не сме допустити, да јој мако шаље лажне тужбе а још мање сме гледати, где **један човек**, па ма то био ко, хоће да отме мимо закона неко право, које целом једном телу припада.

Иначе је пало доста речи о Миловану Јанковићу. Он је био председник држ. контроле, кад су напредњаци прекорачили сваки буџет, кад су задужили земљу са 300 милијона, и он је све одобравао, а сад устаје да замера, кад нема погрешке, кад је влада учинила нешто, што ће земљи донети силне користи. Не хтети дати влади право да гради магацине за дуван, значи, не дати јој могућности да извуче из дуванског монопола хасне по земљу. А магацини морали су се подићи. Поједини посланици из већине зашли су и дубље у ствар, те изнели ону безобзирну борбу великаша против народних права и демократизма. Та је борба упропашћивала Србију и она се и сад понавља. Без бирања средстава, без љубави према отачбини, води се та борба. Ту борбу видимо и сад. Има људи који не могу да отрпе ово данашње стање, под којим је данув народ, него хоће, пре но што то стање корена ухвати, да га оборе. Отуда видимо сад и Милована Јанковића, коме је све лепо и добро било док је пропадала Србија, а сад кад се кренуло на боље, он лаже, фалсификује, бори се најнезаконитијим средствима да у земљи и ван земље сруши углед данашњем стању. Ако му подноси савест да се бори против тог стања, нек се бори законитим средствима, но чим удари незаконитим путем, у интересу народа и државе српске, треба се томе најенергичније одупрети.

Скупштинска већина — против 14 гласова — примила је предлог скупштинског одбора, да се судски поступи против незаконитог чина Милована Јанковића.

Политички преглед.

Угарски сабор. У суботу отпочела је специјална расправа о државном прорачуну за год. 1890. У 10 сати пре подне, кад је седница за-

---

ЛИСТАК.

„БРКАТИ И БРАДАТИ ЂАЦИ.“

Војвода Голуб Бабић најрадије се дружио у Бечу с ђацима, који се онде на наукама налазе. Одма, чим је дошао у Беч, потражио је кафану, у коју су словенски ђаци долазили. Знао је нешто српски читати, али и ако му није читање од руке ишло, ипак би у српским и хрватским новинама све оно нашао што га је занимало, па би онда замолио једног из другог ђака да му прочита та места. Имао је своје доста правилне политичке назоре, а говорио би увек онако како он то схваћа. Бизмарка и Андрашија није никако трпео; то су му биле две врло противне и мрске личности.

Кад смо ми у Бечу били, био је гроф Андраши министар иностраних послова. Многи су нас наговарали, да отидемо и Андрашију се пријавимо. И ја нисам хтео да идем, а војвода Голуб није хтео о томе ни да чује. Бизмарка је прозвао „Пасмарко“ а Андрашија звао је „Јандрушом.“ С ђацима, Србима и Хрватима, увек би се препирао и противио би се свему, што су му они доказивали. Није могао веровати, кад су му говорили, да се земља окреће око сунца. За њега било је то непојмљиво, а често би рекао: „Ја мислим, да се пре сунце и месец испод наше земље провлачи, кад ето на истоку сваки дан огране, а у вече на западу залази. Да се земља око сунца окреће, морало би се све, што је на њој наспано окренути, много се што-шта поломити, полупати и пролити. Овако је све мирно и здраво, па вам ја без доказа баш ништа не верујем, нити ће мене ваша луда школа залудити!“

Једном Хрвату ђаку рекне једном: „Ти знаш колико је од земље до неба; по твом рачуну има на милијуне конака, док би се до сунца допрло, Али сам ја чуо, како у месецу има Срба и Хрвата, па да се ни у месецу не слажу, него да се свађају, те једни остали на старом земљишту и огњишту, а други се некуд преселили, па сада једни на једној, други на другој страни живе.“

Са Хрватима ђацима он је увек збијао шалу, али би им увек што шта и приговорио.

Једном доказиваше му неки хрватски ђак, како би то за Босну и босански народ била срећа, да се Босна присједини Хрватској и потпадне под хрватску краљевину и хрватског краља.

Бабић је једнако мирно слушао док је Хрват ђак говорио, а кад је овај своје причање и доказивање свршио, запита га: „Докле ти рачунаш да је Хрватска, колико је у њој народа и где су јој границе?“ Ђак Хрват казиваше, те некако далеко обележи границе Хрватске, а и у броју је млади Хрват учинио велику погрешку, јер изброји нешто више од десет милијуна Хрвата.

Кад је и то свршио, запита га Бабић: како се зове ваш хрватски краљ и где му је столица?

Хрват ђак одговори: како је хрватски краљ Фрања Јосиф, цар аустријски и краљ угарски, а да му је столица у Бечу и Пешти.

Бабић му примети: „Иди ти кући, па учи на ново, јер видим, да ниси до сада ништа научио. Забасао си далеко, губећи се тамо под Ловћеном у срцу Црне Горе и тражећи тамо у Арнаутској Бојану и Скадар.“

Бабић дуго није знао, да су све оно ђаци што су се око њега скупљали. Није ни појмити могао, како може бити бркати и брадати ђака и да се тако дуго школе уче.

Једном седили смо у ђачкој кавани, као што је то бивало скоро сваки дан. Многи ђаци били су већ у десет сахати у кафани, те би ту играли на билијару, шаха, домино и карата. У подне они би се разишли, али око два сахата опет би у кафани били, где би до мрака остали и, као обично, играли и беспосличили.

Бабићу није све то у главу ишло, те ће их опет запитати: „Јесте ли ви сви ђаци?“ кад му рекли, да јесу, да скоро сваки нешто друго учи, да су из разних разреда, запита их: па кад ви у школу идете и кад учите, како је то да вас ја ево увек пре и после подне, у вече, и до неко доба ноћи виђам једнако у кафани, па онда да добро знате играти на билијару и да добро познајете карте?“ Ђаци му доказиваху како они код куће уче, како не морају у школу ићи, само морају испите полагати.

Између ђака који су се обично с Бабићем дружили, био је и један стари ђак родом, мислим из Срема или Славоније. Тај ђак имао је већ седих коса. Њему ће једном Бабић рећи: Дед ми кажи, шта ти учиш. Видим, да си већ оседео, те мора бити да си одавно ђак и да си много научио. Ако незнаш баш ваљда колико зна бог, мора Христоса за цело да си претекао, за цело си већ измерио и премерио: колико је од земље до неба, колико има звезда и како се све оне зову. А да те и не питам, јер знам да знадеш: колико има Срба и Хрвата у месецу и како се онде свађају!

Сви смо се том говору слатко смејали, али стари ђак отпочне причати, колико је година већ ђак, шта је учио и како је с једног факултета на други прелазио, како је бивао болестан, како је због тога на испитима пропадао, како мора сад још учити да испите полаже и т. д.

Бабић га опет запита: дед ми кажи колико је већ на тебе новаца потрошено до сада, где ниси још ништа научио што треба, јер видим да само знаш добро на билијару и карти, шаху и другим играма.

Стари ђак му рече, да његово школовање кошта до сада најмање 20.000 форината, а Бабић на то: Доста је. „Вјере ми, свиће они штетовати, на теби, који су за тебе толико новаца потрошили!“

Бабић је прозвао бечке ђаке Србе бркатим и брадатим ђацима, који само уче како се игра на биљару, картање и остале игре, али књиге слабо знају. **У.**

казана била, није било ни 40 посланика у саборници, те је председник одложио седницу за по сата доцније. После по сата, на почетку седнице опоменуо је председник посланике да боље сабор посећују. При наслову „Издржавање краљевског двора“ говорио је први Б. Орбан. Рекао је, да жали, што министар-председник Тиса крајњу левицу денунцира круни. Он је републиканац, а има у његовој странци и још републиканаца, али увиђа, да ће требати још времена да могу радити на томе, да своја начела и оствари. Председник га опомиње, што назива Тису денунцијантом. Затим Орбан говори, како би требало, да се установи засебан краљевски двор у Угарској а уједно, да се трошкови око издржавања двора смање. Напада Тису, што вели, да не може бити засебног угарског двора, те рече: „Или министар-председник пати од неке врсте лудила . . .“ но није могао да сврши, пошто га је председник опоменуо на ред.

Русија и Турска. По вестима дописника лондонскога „Daily-News-a“ из Одесе, између Русије и Турске воде се тајни преговори о томе, да Турска уступи овој један део Јерменске, а ова да јој у накнаду за то опрости ратну отштету и даде извесне гаранције за безбедност Турске. Русија ће свакако посести Ерзерум, па било то на овај или какав други начин, с тога вели дописник поменутога листа, Турска ће добро учинити, ако приставши на ово, ублажи и стиша за неко време свога моћног суседа.

Меморандум немачких поданика, који живе у Бугарској. „Балканска Кореспонденција“ цитира из једног меморандума „о бугарском питању,“ који су предали немачком цару у Цариграду немачки поданици, који живе у Бугарској, ове интересантне редове: „Меморандум овај садржи у себи веома оштру критику нестање ствари у Бугарској. У њему се вели: „Од 1885. револуција, незаконитост и насиље владају у Бугарској. Устав од 1879. год. постоји само по имену. 38. члан Устава вели да кнез Бугарске мора бити православне вере. Кнез Фердинанд не одговара овоме услову. По члану 58. и 59. у Бугарској постоји само један орден за храброст. Међу тим установљено је више ордена, па сврх тога и нарочита канцеларија ордена у Софији. Самовољна апшења и мучења бивају сваки дан. Осуђују се невини људи и под свима могућним мукама нагоне се да признају и што не знају. Тајна писама и депеша, коју је гарантовао 77. чл. Устава повређена је. Писма се не само отварају него и забрањују. Противно закону о слободној штампи, која је гарантована чланом 79. Устава, влада предузима мере да је апсолутно немогућно излазити ниједноме опозициономе листу. Уредници опозиционих листова хватају се ноћу у кревету и изгоне се из земље. Страни листови забрањују се без икаквог повода. Од 1885. год. није пуштен у Бугарску ни један лист руски.“ Овај се документ завршује овим речма: „политика немачкога цара, која стоји као и политика Русије на националној основи и која нема непосредних интереса у Бугарској, као што је то више пута са највишег места прокламовано, употребиће, надамо се, сав свој уплив, да у интересу европскога мира, берлински уговор добије поново сву своју силу, и да се на овој основи дође до споразума с Русијом. Ова царевина и царевина немачка, као представници словенских и германских интереса не могу имати своју мисију у међусобној борби, него пре у миру живећи једна с другом и развијајући се.“

Признавање бразилијанске републике. Као што из Ријо де Женејра јављају, до сад је једино Француска признала бразилијанску републику.

Буџет Грчке за 1890. год. „Полит. Кореспон.“ саопштавају из Атине, да је буџет Грчке за 1890. рач. годину склопљен са сувишком од 2,885.735 драхми (динара), а сам буџет састављен је из ових позиција: Прихода: непосредна пореза 20,167.230 драхми, посредна 28.765.910, цар. 15,986.000, моноп. 8,993.000, приходи од закупа државних добара и др. 7,065.660, предвиђене уштеде у буџету расхода 2.720,000, разни приходи 3.345.000 фонд за подизање друмова 3.378,915, фонд кула светиљка 150.000; општинских дажбина 750.600, по међународној телеграфској радњи 240.000, свега укупно 93.967.720 драхми. Расхода: Годишња отплата државног 29,587,219 драхми, на пензије 4.880,144, краљевска цивилна листа и апанажа наследника престола 1,325.000 законодавно тело 401.568, министарство спољашњих послова 2,263.154, министарство правде 5,133.878, министарство унутрашњих послова и привених послова 3,222.990, министарство војно 18,537.000, министарство бродарства 4,830.824, министарство финанције 1,464.318, административни трошкови и трошкови око прикупљања порезе 8,413.370, разни други трошкови 6,400.000, укупно 91,081.985 драхми.

Јан Хус пред чешким сабором.

Пре неколико дана било је врло бурне седнице у чешком сабору. То је било приликом расправе о свети, која се из земаљске благајне додељује земаљском музеју. Кад се на ту ставку дошло, устао је младочешки заступник Шил, те је упозорио сабор, да међу медаљонским киповима знаменитих Чеха, који реде нову музеалну зграду, нема кипа Јана Хуса. (На левици вичу: Нечувено! Срамота!) Затим говорник говори опширније о знаменитости Хусовој и вели, да се потомци никада неће одрећи његове славе. (На левици: И нећемо! — На клупама велепоседника: Охо!) Хус је комад ческе повести, он је утеловљено наше знање, наш живот, наше све. (На десници живо протестују, на левици одобравају.) Само свештенство и конзервативна странка криви су, што тамо није смештен Хусов кип. (На левици: Срам их било!) Свештенство и историјско племство нека се већ једном ставе на становиште француског свештенства, које је некад девојку Орлеанску сматрало паснабожницом, али данас је слави као светитеља. (На десници се смеју; левица одобрава.) Говорник предлаже резолуцију, да се земаљски одбор позове, да и Хусов кип постави на нову музеалну зграду. — Овај предлог подупиру сви младочеси и многи старочеси.

Заступник Адамек потпомаже Шилову резолуцију, да се Хусов кип постави.

Заступник Борови, професор богословије изјављује, да није достојно у сабору расправљати о оних 65 плоча на фронтима музеја. Ваља признати Хусове заслуге за језичну и богословску знаност, а и чистоћу значаја, али све остало, чим се он одликује, жалосно је. (Младочеси: Ми протестујемо! Велика бука.) Да је Хус био само протест, не би говорник био против тога, да му се искаже почаст, али он је био зачетник буне против цркве, он је био утеловљени отпор против католичке цркве. Велика већина била би против величања Хуса. (Вашати: Ми хоћемо, да се велича! Ми смо католици! Силна вика, говорника није могуће разумети. Председник звони јако и вичући позива на ред. Борови наставља:) Хус је упалио луч, који је опустошио не само Чешку, већ и друге земље, манастире и споменике. (Вашати: То сте и заслужили!) Та ја се онда још ни родио нисам! — Да није било Хуса, Чешка би и даље цвала, како је почела под Карлом IV. Колики би напредак она до данас била учинила! (Смеј и вика!)

Вашати и Грегр довикују: Постали би Немцима! Такав је говор брука и срамота!

Пернер: Овде не допуштамо да се вређа народ; народ ће одговорити!

Вашати: Из вас говори зла савест!

Борови: Вама се не исповедам.

Вашати: Ви би и данас Хуса спалили!

Пернер: Борови би помогао!

Земаљски врховни маршал једва умири говорнике, те Борови настави говор и завршуји га речима, да ће гласати против предлога. Сад наста опет вика, у којој Ригер довика младочесима: „Ваше је понашање непристојно!“ Грегр и Тилшер му одговарају узрујано: „Вас ће народ већ научити шта је непристојно!“

Кад је опет настао мир, проговори заст. проф. Томек: Ческе невоље не потичу само од Хуса. Највише беде проузроче једнако његови пријатељи, као и противници му. Откако се Хусова наука стала ширити, почео је морал у Чешкој пропадати и ова је пропаст довела до белогорске битке, до ове највеће несреће чешкога народа. Католичка протуреформација више нас је жртава стајала, него ли друге земље и народе, али получено верско јединство послужило је препороду народа. Ми добисмо свештенство одано народу. Ни један се народ не може похвалити, да се из толике пропасти опет подигао, као наш; а при том помагаше нас католичко свештенство. — Шиловом резолуцијом било би не само ово свештенство увређено, већ и историчко племство, као и чески католички народ. (Гласови: „Охо!“) Овај „Охо!“ није протест ческога народа!

Ступан: Ви нисте тумач чешкога народа!

Томек: Ја сам тумач верске слободе.

Свештеник Ленц признаје, да је од свих нападача цркве Хус најчистији морални значај и говорник за своју особу жали, што су Хуса осудили. Но њега није осудила католичка црква, већ светска власт. (Вика.) Говорник подсећа на доказе, које је он сам у једној својој књизи пружио, да је Хус праведно осуђен, да уз Хусову науку католичка црква не би могла постојати и да би се у опште социјални ред сав распао. Хуса рехабилитирати, значило би католичку цркву довести на стратиште. (Вика.)

Заст. Квизала правда поступак земаљскога одбора у том питању. Одбор сматраше да праведни обзири према заслужном католичком свештенству не допуштају, да се постави Хусов кип. Но комисија дозволила је ипак, да се име Хусово уреже у спомен-плочу.

Едуард Грегр се нада, да ће и народ чути речи, које су овде изустене против Хуса; пита даље, хоће ли Ригер данас гласати за Хусов кип. Чешки би народ био данас закопан, да није Хус устао. Хуситски ратови опет су у Чешкој оживели чисти словенски дух. Ко се ужасно огрешио о Чехе, о томе он неће да се препире са римским клерикалима. Говорник прта повест оног доба и сравњује је са данашњом струјом. Младочеси су у јавни живот увели нову струју, што су показали исходи избора. И данашња расправа добро је дошла; она је са свим открила мишљење једне странке, која хоће да буде школом. Њима народ никад неће поверити своје школе! Народ знаде, ко заступа његову народну част и ко не допушта, да се оскврњује успомена једнога од његових највећих синова. За догматику ми данас не таремо главе. Да је Хус данас на животу, он би мене сматрао већим неверником, него што њега самога сматраху његове судије. (Смеј. Вика.) Пример Хусов потребан је нашој школи. Да Хус ништа друго није учинио, него то, што је наше свеучилиште отео из туђинских руку, — већ тиме би заслужио споменик. Хусов карактер потребан је народу у ово доба, где превлађује кукавички опортунизам, где је на дневном реду затајивање уверења и где људи стрепе, да не покваре себи каријеру. Доћи ће време, које ће и ту срамоту излечити. — Како су малени ти људи! Они ме подсећају на ону жену, која је носила дрва к Хусовој ломачи, а Хус, видећи је, са осмејком на устима рече: „Sancta simplicitas!“

Свећеник Ленз: То није истина.

Грегр: Знам, да је то само легенда; ја се је сећам, па и ја кажем: Sancta simplicitas! (Смеј!)

Принц Карло Шварценберг млађи жали, што се није обистинила његова нада, да ће сабор моћи са левицом сложно радити. Данашња је расправа показала, да се противности не даду ублажити. „Ви сте Хуса прославили као јунака, као свеца, а тиме сте сами себе признали Хуситима. (Бурни усклици: То и јесмо!) Мора вам бити познато, да у нас влада нека одвратност против Хуса, не због његових особних својстава, већ због његова теолошкога, а посредно и политичкога рада, као и због догађаја, које је изазвао његов рад и његова наука. Хуситски ратови и тридесетогодишњи рат — то су само конзеквенције Хусова поступка. Његова је наука просто комунизам 15. столећа. Међу Хуситима мало је било честитих људи; они су у скоро постали четом разбојника и паликућа.“

Сада наста у саборници неописана бука и вика. Пернер дотрчи маршалу и заглуши вику усклицом: „Треба га на ред позвати; он вређа наше старе!“

Принц Шварценберг наставља: Ако ми г. Пернер докаже, да је потекао од Провопа или Жишке, сматраћу, да сам заслужио укор. — Шварценберзи некада су баштинили Розенберге. Ружа беше бојни знак против Хусита у хуситским ратовима. Ја би се поносио, да данашња бело-плава застава породице Шварценберга буде бојни знак против нововечних Хусита. (Бурно комешање; вика.)

Дође ли Хусово име на камен-плочу, то би био не само одсев ломаче, на којој је Хус изгорео, већ и одсев пожара, којим су Хусити нашу земљу у гаришта претворили. Ми нећемо његова имена, јер хоћемо да поштедимо верске осећаје; али уза то није нам намера, да дирамо у поштење и значај Хусов. Ја предлажем ову резолуцију: „Земаљски одбор се позиваје, да се побрине, да при избору имена за музеалне спомен-плоче не буду вређана верска чувства.“

Овај предлог подупиру само велепоседници.

Ригер узима реч у личној примедби према Едварду Грегру: Он (Ригер) некада је изјавио, да је Хусова величина у томе, што је гајио дубоко уверење и што је за ово уверење и погинуо. О томе, какве је врсте било Хусово уверење, говорник се није изјавио. Он би желео, да сви синови Ческе наследе пример тога значаја. Да је Хус данас овде за цело не би одобравао, да на левици седе људи, који злоупотребљавају његово име, да из њега истерају политички капитал. (Гласови: „То ви чините.“)

Затим су прихваћене дотичне ставке прорачуна већином гласова. Резолуције пак, и Шилова и Шварценбергова, упућене су прорачунском одбору.

Атентат на учитеља.

Из ст. бечејске околине.

Можда вам је овај натпис чудан? И не би био! Зар и на учитеља ко да дигне руку? Зар је и он јадник коме шта скривио?...

Ево вам једног примера. Случај се догодио у Турији.

Кад је прошле године пропутовао овуда жупанијски надзорник школски г. Греф свршио беше и у Турију. Ту је по школама затекао читаву збрку. Три школе дуплом пуне деце. У једној, баш поред општинске куће, деца седе по патосу, јер немају у скамијама места. Та је школа још ваљда из прапотопска доба. Обична једна подужа кућа, у којој је школска дворана са сокака а стан учитељев изнутра. На тој школи нашао је Греф у зимње доба полупане прозоре и у опште толико „вентилације“, да баш није за здравље дечије пријатна. Замислите кад дете седи поред излупана прозора, а снег му завејава у главу — како му је. И онда обично на школама данас има двоструких прозора, што је поглавито за зиму добро, али на тој школи тих прозора Греф није затекао, тек на његов строг налог кнез је дао и с поља прозоре метути. Осим тога ђубрета и блата нашао је пуно, да би га требало лопатом гртати. Све то замерио је Греф на првом месту учитељима. Ови се изговараху да нису криви, јер општина држи најмљена човека за чишћење школе, па како она нареди, они морају да се задовоље. Али Греф остаде при своме. Рекао им је, ако општина неће бољу чистоћу да држи, тужите је и онда ће те себе опрати, овако — ви сте криви!

Дошла је и текућа школска година. Учитељи су требали да сљеде налогу Грефовом. Требали су заједнички да се упру сваком нереду, који би школи сметао и њима на лице падао. Али проклета неслога увукла се и у учитеље. Један другог подмеће да се истиче и одупре, а неки се под скут увлаче. Општина им је школе преко најмљеног човека тако исто чистила као и пре. Прође по два три дана, па једва ако се једаред замане метлом по школи; шта више по седам дана се не чисти. А замислите школу са близу 200 деце кад у њу недељу дана долазе и та се школа не чисти, то је очевидна Аугијева кошара . . . И дабогме томе су учитељи криви, као што им Греф рече. Тај прекор најбоље је схватио тамошњи вредни учитељ Јован Петровић. Кад је видео да има колеге којима је све једно како ишло нек иде, одважи се сам да томе злу стане на пут. Сваку неуредност пријављивао је месном одбору школском и полит. власти месној и са пуно права тражио је, да се школа из здравствених обзира сваки дан бар по једаред чисти и у њој ред влада. Али шта мари одбор школски; шта политичка власт. Сви су оглунули и неми остали према праведним потраживањима и тужбама једног учитеља; шта више још су се окомили на њега. Дотични подузимач за чишћење школа напустио је човека најмљеног толико, да учитеља у рођеном дворишту свакојаким погрдама обасипа и кад се зато учитељ потужи — нема ни од кога задовољштине. Сви слежу раменима; свима је право. Тај исти који школе чисти, једном је приликом у школи напао учитеља Петровића, и да не уђе на то неко други — беше већ и песницом замануо. Али на томе се није свршило.

Прошле недеље 12. (24.) овог месеца пећи ће учитељ Петровић на јутрење у цркву. Беше јако мрачно. Тек што отвори авлијнска врата и ступи на улицу, већ га зликовац један одалами батином и у помрчину умаче. Петровића обли крв и једва се до собе довуче. Још и данас лежи у кревету. Ударац је био по глави више слепог ока и по исказу сентомашког лекара једног доста и опасан. Живот је за мало остао.

Неко ће можда на ово приметити: па добро, какве свезе има овај мучки нападај на живот учитеља Петровића са горњим причањем о школи? — Ево какве свезе има.

Још док учитељ Петровић вида своју главу; док му још рана од зликовца задана ни зарасла није, доноси му поузданик један из општинске куће глас: да је преко Сентомаша дошло писмо на туријнско поглаварство општинско у коме се учитељу Петровићу смрћу прети а взриком за то, што је **једини он противан нечистоти школе.** Дакле и пасквила! И сад судите какве свезе има овај догађај на предходним причањем!...

Ја нећу на ово ништа даље да надовезујем. Испричао сам онако, како ми је рекао најприснији пријатељ учитеља Петровића. Али не могу а да нешто не приметим. Зар туријнски одбор школски не ради ништа? Зар тај одбор не зна своју дужност? Зар је њему све једно: хоће ли школа чиста или не чиста бити? Где је заступник учитељски у њему? Зар је тај ушао у одбор школски само да носи токорс име: „„члена“ школског одбора.“ Где је старатељ школски? Зар ти људи тако појимају своју дужност? Доле за места за која нисте дорасли! Уступите их људима, који ће их достојно заузети. Ако нам је епархијска власт немарна, бар имајте осећаја према себи самима и у интересу школе и њених питомаца а вашег млађег колена подајте нека школом управљају људи вични томе послу, па ће те спасти и себе и душу своју.

На послетку још једно да запитам. Где је тај „хваљени“ Васко бележник? Зар томе господину нису позната жупанијска наређења односно школе? Зар и под њиме могу таки нереди у школама да владају; или друкчије да се изразим: зар и под тим хваљеним бележником могу школе да носе тип препотопски поред данас тако строгих жупанијских наредаба. Е томе се заиста чудити морамо. Шта тек мора бити под оним „нехваљеним“ бележницима онда!...

Један пријатељ српске школе и учитељства.

Пишимо српски!

Реч нашим трговцима.

Од како је у нашем народу поникла борба за напретком, од како се почео развијати свестан грађански живот у нас Срба, мора се признати, да су наши Срби трговци свагда заузимали важно мал' те не прво место!

У већим нашим местима, где је интелигенција јача и многобројнија, предњачила је она водећи напретку, а наши трговци беху добри војници; али у мањим нашим местима, где се интелигенција састоји из свештеника и учитеља и трговца, преузели су трговци вођство у своје руке. И ми видимо, а фактично је доказано, да су наши трговци нарочито по мањим местима били добре вође за благо и напредак свога народа. — Они су од зачетка борбе на црквено-просветном пољу били веран и чврст стуб, племенитог и некористољубивог нашег оболелог правца. Њиховој заузимљивости може се захвалити, што је наш ратарски и занатлијски сталеж обавештен и поучен грађанским автономним нашим стварима.

Прелистајте читуљу наших добротвора, грдна већина припада трговачком сталежу. Прелистајте именик чланова „Матице Српске“ и „друштва за срп. народно позориште.“ Већина су трговци.

Прегледајте табаке за скупљање добровољног прилога, проучите списе, како су постали по народ корисни заводи, као што су: читаонице, задруге за међусобно потпомагање и штедњу и т. д. свугде ће те наћи, да имена наших трговаца играју врло знамениту улогу.

И данас су наши трговци неуморни. И данас они потпомажу сваку српску добру и напредну ствар, свако родољубиво подузеће морално и материјално. Они се не дају застрашити хрђавим пазарима, они откидају од уста и дају и потпомажу све што је наше, све што је српско.

Па ипак крај тих свих врлина, које се налазе код овог нашег родољубивог сталежа, крај свих лепих страна у овог нашег најсвеснијег дела нашег народа увукла се у исти грдна мана, која се годинама већ увлачила, док није тако рећи постала обичајем, навиком, која се по свом изгледу неда искоренити.

Наши трговци крај свег свог родољубља и нехотице занемарују Србину најмилије благо — српски језик.

Замолите већину наших трговаца, да вам допусти, да им завирите у њихове трговачке књиге, да им прегледате мало њихову дописку (коресподенцију) ви ће те наћи, да се све књиге и читава коресподенција води на језику не српском — немачком.

Ово је истинит факт. Осим оно мало наших трговаца, који се задржали из „старих добрих времена“ кад није било штемплованих књига трговачких и када се трговачка дописна није тако разгранато водила као данас, даље осим оно мало трговачких удовица, које после смрти својих мужева наставише радњу а одрасле читајући Бранка и Вукове народне песме не имајући прилике, да у младости својој науче који туђ језик, сви остали наши трговци сеоски и варошки воде своје књиге на туђем не српском језику.

Покушаћу, да растумачим од куда је то. Већина наших данашњих трговаца, беху се као спомоћници затекли у добу Бахове системе. Немачки је језик свугде био званичан. Трговина по горњим местима била је у рукама солидних трго-аца. Немаца. — Тадањи трговачки помоћници а садањи наши трговци беху тада приморани, да на врат на нос уче немачки језик. Речена система је пала, прилике се измениле, али у трговачком сталежу одомаћио се немачки језик. Он је постао званичан језик трговачки. Како нико није покушавао, да томе на пут стане, тако је и остало.

Но прилике су данас друкчије. Трговина са Србијом и са јужном Угарском и у опште са крајевима, где Срби живе постала је јача, Срби трговци су данас важна чињеница у читавом трговачком свету наше монархије. Данас немачки језик није више званичан језик трговачки, сад пишу сви онако, како се коме допада.

Не верујем, да ће те наћи Мађара трговца који ће писати другим језиком, до ли мађарским, тешко ће те познати Чеха трговца, који би писао и водио књиге своје немачким језиком.

Само су Срби трговци остали још конзервативни у том погледу. Они још не могу да схвате, да се читава трговачка преписка, све њихове књиге не морају водити на туђем језику, него се могу водити својим матерњим — српским језиком.

Срби трговци! Ви, који сте у толико прилика показали, да сте прави родољуби, ви који сте небројено прилика са големим пожртвовањем потпомагали свако народно подузеће, принесите и данас на олтар свести ваше жртву, т. ј. одбаците немачки туђ језик и водите своје књиге и своју дописку на нашем српском језику.

Предлог овај, који се данас пред вас ставља има више разлога. Ја ћу бити слободан, да вам их предочим.

1.) Кад би се Срби трговци сложили, и сви почели водити своју дописку српским језиком, несрпски трговци — од којих Срби трговци своју робу набављају; који сваки други језик уче и знају, стекли би уважења према — српском језику.

2.) Кад би Срби трговци заиста увели српску дописку са несрпским трговцима, то би свака моле боља несрпска трговачка кућа по горњим местима морала набавити себи Србина дописника (кореспондента) и деци учитеља за српски језик. На тај начин би многи Србин ђак, који са сиротиње и оскудице мора да се пати — учећи школе — са материјалним оскудицама, добио кору хлеба и материјална егзистенција била би му знатно олакшана.

3.) Кад би Срби трговци почели водити своје књиге на српском језику, наша трговачка омладина, која данас научивши крај обичне трговачке рутине немачки језик, мисли да је тим сво трговачко знање испрпила и с тога своје слободно време проводи у безкорисним забавама била би принуђена, да учи и да се усавршава у српском језику. А да би то могла постићи, морала би држати наше српске било политичне било забавне листове и куповати српске књиге.

Срби трговци! Ви који данас сачињавате здрав и свестан део наше народне интелигенције. Ви, који и данас о своме крсном имену напијате у славу Божију. Ви, у чијим се домовима и данас пали бадњак и меси божићни колач. У чијим се домовима још и данас у добу модерне цивилизације гаје и негују, стари српски обичаји, који се данас у великом делу наше интелигенције на жалост горко мало искорењују немојте ни у овом погледу заборавити, да сте Срби.

Прочитајте овај предлог и промисливши о разловима, на ком се оснива усвојите га, пишите своје ствари српским језиком, А имајте на уму то, да ћете усвајајући га потпомоћи, да највеће наше благо — језик наш и пред странцима стече уважења, помоћићете многом Србину сиромаху и помоћићете најпосле српску књижевност а тиме и просвету српску, која се због материјалних неприлика и онако у жалосном стању налази. —

На вама је дакле, Срби трговци да и опет покажете, своју чисту свест и српско родољубље.

У Будимпешти 1889. —ић.

„Бачванин.“

ДОПИСИ.

Панчево, новембра 1889. (Наши нотабилитети и њихова бургијања. — Разно.) Ко год је озбиљно пратио ток наше политичне борбе ових последњих година, томе је живо остало у памети све оно шта су панчевачки нотабилитети чинили, а да народу нашем натуре свој назадњачки Кикиндски програм. Латили су се свега, само да би могли народ сломити. У том њиховом неродољубивом послу потпомагали су их солге и готово цео апарат државних чиновника. Па ипак народна свест одржа победу, онаку победу, да је наше важне нотабилитете збрисала са политичног земљишта. Они постадоше политички мртви. Народ, кад је подигао свој глас против тих непозваних нових „усрећитеља“, изрекао је, да неће своја крваво стечена права да напушта, него ће да их чува, да бди над њима, како се потомци не би могли зажалити, да су им њихови стари без икакве нужде права та напустили. И кад је народ наш изрекао то, он је жигосао те непозване „усрећитеље“ његове. Кад су видели, да народ наш неће пузавачку политичку, него хоће достојну српском имену и српској прошлости, они се завукли у своје мишије рупе, где су и пре тога неколико година боравили мртвим сном, и заћутали су. А шта су урадили? Нису ли они хтели својим пузавачким програмом да умртве и олабаве народну свест? Нису ли они баш покомуналили у Панчеву вероисповедне школе? Нису ли они присуствовали при свечаном отварању овдашње велике ђимназије где је утрошено 30.000 фор. српског новца при зидању њеном, а цеђ у млогом јој је и одређивање српске деце? Зар нашим важним нотабилитетима није познато, да професори те ђимназије строго забрањују Србима ђацима српски говорити? Уверен сам, да они све то знаду и да им је све то познато, па су ипак присуствовали при том свечаном отварању ђимназије. Кад би хтео да вам набрајам њихова „родољубива делања“ било би још млого што-шта за набрајање. Питам само ово: кад су ти људи овако стерани у теснац починили толике бруке и срамоте српском имену, шта би тек урадили и починили, да су се откуд дочепали власти да они управљају народним пословима? Са овим питањем држим да ће сваки бити на чисто. Та то се тек може знати! Да имате потпуну слику пред собом, оћу да вам наведем још нешто, што јако карактерише подмладак нотабилитетски. Има их неколицина младих људи, који о свему другом воде рачуна само о српским стварима не. Кад би упитали једног од тех шта исповеда, којег се начела придржава? не би вам знао одговорити. Та има и такових, који и не знају шта је то начело; па поред свег тога, опет се броје у „интелигенцију“. Па да их тек чујете српски говорити. Иза сваке друге речи провирује германизам. Ако иду улицом; ако су у друштву; ако су чак и на српској „Беседи“ говоре немачки. Па је ли могуће, да у таким грудима бије право српско срце? И ово остављам на размишљање поштованим читаоцима овог цењеног листа.

Последње време огомили су се на овдашње младо певачко друштво „Венац“. Оно им је јако на путу. Систематским планом раде против њега, не би ли га могли уништити. Рове као оно кртине под земљом. Дабоме, да су у том послу подељене улоге. Сваки има свој одређени посао. Но међу тима најгоре је насео један од њихових главнијих скутоноша неки С. Л. Ово је човек иначе врло ограничен, тако, да држим, да не би могао ни најглупљег човека завести. Њему је спадало у задаћу, да наговори једног од најодличнијих чланова нашег младог певачког друштва да пређе у нотабилитетски табор. Ал кад му је овај очито буквицу, он оде покуњеним носом и несвршеним послом својој кући. Па нису само на том месту покушали. То исто је и код других рађено, а особито код певачица су уложили велики труд. Ту су опет подметули једног од њихових прапорацa неког Р. М., који дању ноћу ради и бургија против нашег младог пев. друштва „Венца“. Тај човек се не стиди разносити такве вести по вароши о нашем певачком друштву, да су му се већ почели смејати и сами нотабилитете не верујући у таке глупе и недотупавне измишљотине, који могу понићи само у мозгу таква човека, што је исти М. Р. Ово сам нашао за нужно да кажем, да наши тако звани „солидни елементи“ виде, да се све зна шта они потајно раде и на шта смерају.

Пре кратког времена изашла је изјава у једном тамошњем листу одавде из Панчева, а од неког Јоце А. Ћирића у којој изјављује и уједно се ограђује против тога, што га је наша странка уврстила у своју кандидациону листу приликом избора трећине скупштинара. У својој изјави каже да он има потпуно поверење у нашој старој „челенци“. Та се изјава никако не може избиљно узети. Она је управо смешна. Данас се тој изјави смеју чак и деца. А зашто? Ево да чујете. Јоцу А Ћирића никад нису нотабилитети бројали у „своје људе“. Он је у више прилика и пред млогима нападао нотабилитете због њиховог несавесног и неправичног рада у овд. срп. црк. општини. С тога га нотабилитети ни у чем нису потпомагали. Његова радња мало је имала бирићета од њих. Наши су људи у свему му ишли на руку, и радили за њега. За ову глупост шта је учинио, канда ће се јако кајати. Нотабилитети му се сад смеју; а наши људи ће му на сваки начин окренути леђа. Онако како је радио нека му буде. Сам је крив. **Милисав.**

Вести из места и са стране.

Грабеж Германове заоставине. У овој ствари можемо јавити, да је у недељу 12. новембра био државни надодветник Шпицер у пратњи митровачког државног одветника Шимуновића, у Будимпешти и тамо је конферисао о томе: да угарско државно надодветништво или изда Ј. Грујића и другове у Митровицу, те да им тамо суде, или да се сви окривљеници, који се налазе у Митровици, предаду у Нови Сад, јер је нужно не само да буде суђење на једном месту, него да се и истрага води на једном месту. Но како дознајемо, г. Шпицер није у том успео, јер у Будимпешти постоји уверење, да су то две разне ствари, због којих је оптужен Ј. Грујић и другови и Лемајић и другови.

* * *

Јављају нам из Карловаца: Државни надодветник Шпицер имао је у Будимпешти разговора са министром правде о оном писмену, на основу кога је администратор Василијан произвео Лемајића за протосинђела. Министар правде написао је на основу тога једно писмено, управљено на г. администратора Василијана, у коме га позива, да изда истражном судцу тај акт. На основу тога издао је администратор Василијан истражном судцу оно, што се од њега до сад узалуд тражило. Овде се надају, да ће истрага сад много брже бити довршена, јер истражни судац приписује врло велику важност том акту. — Г. администратор Василијан суспендовао је протосинђела Лемајића и игумана Стојановића са њихове дужности, док се њихова ствар код судова коначно не реши.

* * *

Српско новосадско читаоничко певачко друштво приређује у недељу 26. новембра (8. децембра) т. г. у великој дворани „Царице Јелисавете“ у корист своје благајне, а уз суделовање војене капеле 70. пуковније певачко веће, на које се како овдашњи тако и гости са стране учтиво позивају. Распоред: 1. „Slavische Ouverture“ von Emil Tittel свира војена капела. 2. „Wintermärchen“ Walzer von Schlögel, свира војена капела. 3. „Моја ружа“ од Д. Јенка, пева мешовити збор. 4. Aria aus der Oper „L'Ebreo“ von Apolloni, свира војена капела. 5. „У ноћи“, двопев од Толингера, пева мешовити збор. 6. Potpourri: „Wiener Walzer“ von Bayer, свира војена капела. 7. „Црногорац Црногорци“ од Зајца, пева мушки лик. 8. Duetto aus der Oper „Zriny“ von Zaitz, свира војена капела. 9. „Струнам“ од Јенка, пева соло-квартет мушки. 10. „Im Walde“, Idyile von Anton Winderer, свира војена капела. 11. „Крстоносци на мору“, велики кор од Базена, за мешовити лик од Бендла, пева мешовити лик. 12. „Türkische Schaarwache“ von Michaelis, свира војена капела. 13. Potpouri aus der Operette „Das Spitzentuch der Königin“ von Strauss. — Почетак у 7 сати у вече. Улазнице од особе 50 новчића.

Парница против генерала Доде обустављена. Као што је познато, арадски поротни суд осудио је in contumaciam генерала Доду због прокламације, коју је за време избора управио на бираче карансебешког среза. Дода је у своје време поднео призив против те пресуде на виши суд, те је овај наредио нову расправу. Међу тим је генерал Дода пре два месеца поднео молбу круни, да се парница против њега обустави. Круна је збиља сада наредила, да се парница против њега обустави.

Нечувено чудо. Пишу нам из Карловаца: Загребачка земаљска влада на предлог карловачког начелника забранила је гостиничару Јовану Тореру извршивање гостиничарског обрта ради тога, што за Карловце још један хотел није потребан. Усљед ове забране дао је карловачки начелник фирму дотичног хотела, на увеселеније карловачких пиљарица, у по дана закречити. Доиста чудновато решење, да за Карловце, где се састаје српски сабор, саборски одбор, где се небројено винских трговаца скупљају — још један хотел није потребан. Али други је разлог томе, који ћете у скоро сазнати.

Монопол соли у Србији. Као што је познато, српска влада, односно министар финанција, наредио је истрагу по магацинима друштва монопола соли. Цео резултат истраге није још потпуно познат, јер сви извештаји из разних делова Србије нису стигли, али је констатовано, да књиге друштва англо-аустријске банке не одговарају прописима, има их и нештемплованих, но главно је то, што су на многим и многим местима нађени лажни кантареви, из чега излази, да је друштво кроз читав низ година вршило превару. Према овоме излази, да влада неће олако оставити и даље монопол соли у рукама тога друштва.

О манастиру Дечанима. Из Пећи добио је „Србобран“ ове редове: „Овамо су дошли калуђери манастира Дечани, са својим митроносним архимандритом Рафајлом, који су од насиља Арнаутског избегли. Сам архимандрит причао ми је ово: „Позната ти је дете борба Арнаута, који се између себе бију од толико времена за манастирска добра. Сваки од њих хоће да буде господар и усљед тог њиховог трвења, нама је све горе. Они се крваве за наше благо. Ја сам чинио све могуће, тужакао сам се на све стране, па све узалуд. Ја сам мислио да је ствар измирена и повратио сам се натраг у манастир међу остало братство, али ме Арнаути опет отераше. Сад, као што видиш, нисам само ја отишао отуд, него је самном пошло и сво братство. Манастир је остао без божијег слуге, само су остали неки манастирски послужитељи и војвода Руста, Арбанас, који ће тобоже манастир да чува од навале Малисора. (Арнаути — католичко племе). Манастир, мухамедански Арнаути, неће похарати, т. ј. неће у светиње дирати; ал да су то Малисори, не би остало трага од наших светиња. Нас су овамо на „бесу“ спровели Арнаути Вокшани у Јуничани. Шта ће бити даље од манастира Дечана — не знам. Ја ћу поднети тужбу и тражити заштите од православне краљевине Србије и православне царевине Русије, да се оне код Порте заузму за српске православне светиње. Да није Малисора, (католика Арнаута), чини ми се да не би тога било“. Овако ми старац рече, а што буде даље јавићу ти.“

Хрватска понуда за штампање Вукових дела. Заступници књижаре „удеоничке тискаре у Загребу“, гг. др. С. Мацура и Миле Маравић, упутили су г. министру просвете и црквених послова молбу, да се њиховој књижари одобри, да може прештампати Вуков речник ћирилицом, ако га српска држава не намерава прештампати; али у сваком случају да јој се допусти, да речник може штампати латиницом за онај део нашега народа, који се латиницом служи. Књижара би хтела да се ради на крчењу пута за књижевно јединство српскога и хрватскога народа, а то се најпре може постићи, ако се у Хрватску буду пресађивали књижевни производи српских списатеља, а у Србство они хрватских. Да се постигне јединство у писању код Срба и Хрвата, ваља хрватској младежи дати у руке најчистији узорак српскога језика, а то је Вуков речник, јер Даничићев не може скоро бити готов. Г. министар је ову молбу упутио краљевској академији, да му каже своје мишљење. Краљевска академија признаје, да је књижара деоничке тискаре својом молбом исказала једну насушну потребу данашње српске и хрватске књижевности; да ће Вуков речник бити потребан и после Даничићева речника као речник чисто народнога српског језика, да је ту потребу увиђао и пређашњи одбор за издавање Вукових дела, кад је одлучио, да се нека Вукова дела преко реда штампају, а међу њима и Вуков речник; да је то одобрио и чувени наш филолог г. Јагић. Али како је српска држава право прештампавања Вукових дела стекла откупом и доста скупом ценом, она не треба то право да уступа другом, но сама да га изда преко одбора, који већ постоји за то. У случају да одбор нема плана за издавање Вукова речника, г. министар би могао којега познатог књижевника српског оредити, да то издање спреми и изврши. — На ово вели „Одјек“: „Заиста би крајње време било, да се започето прештампавање Вукових дела настави и изврши, па да нам се не јављају пријатељи са понудама, да сами прештампају, кад ми оклевамо.“

Откуп најновијег Стенлејевог дела. Стенлеј је у овај мах на путу у Јеврону. Но још он није ни стигао у Јеврону, а лондонска књижара „Samson Low“ већ је уговорила с њиме и откупила од њега дело, које ће тек написати, а у коме ће бити опис његове последње афричке експедиције. Откуп тај износи 40.000 фунти стерлинга, а то је близу по милијуна форината.

☛ Због празника Ваведенија неће изаћи наш лист у среду, зато излази данашњи број на целом табаку.

Најновије вести.

— Из Софије јављају, да је Бизмарк предао Калнокију жалбу руског цара, да аустро-угарски заступник у Софији Бурјан и сувише пријатељски опћи са принцом Фердинандом, управо као са потврђеним кнезом бугарским. Према томе упутио је Калноки Бурјана, да се мало више резервисано држи. Овако бар јавља француски „Тан.“

Трговина.

= **Нови Сад** 20. новембра (2. децембра). На измаку прошлонедељнога житарскога рада, на горњим нашим домаћим пијацама је намера у радњи са раном примирила се. Промет је био умерен. Пшеница беше обилно нуђена, али је воља за куповање веома била ограничена, међутим цена се и пшници и сваком осталом зрну чврсто одржала. На нашој житној пијаци је од неколико дана овамо врло слаб довоз са раном. Наши млинови и спекулација што стигне пшенице вољни су јој купци. Цена се рани у нас одржала ова: пшеница новосадска, шајкашка и сремска 7 фор. 80—7 фор. 90 новч. Наполица 7 фр. Јечам 5 фр. 30 н. Зоб 6 фр. 60 н. до 6 фр. 80 н. Кукуруз окрњен 3 фр. 60—90 н., на мање партије до 4 фр. се плаћа, неокрњен кукуруз 2 фр. 80—90 н. Све од 100 килограма.

На осталим нашим пијацама је услед завлачелог времена свака радња већ и до сад слаба — сад скоро са свим престала. Цене су сваком производу нашем посве ниске.

*

У Будимпешти 19. новембра (1. децембра). На житној берзи уз обилну понуду а ограничену вољу за куповање пшеница је ипак одржала своју досадању цену чврсто. Раж је са 10 новчића скупље плаћана. Јечам, зоб и кукуруз су без промене са чврстом ценом назарени. Плаћана пшеница потиска тешка 80·3 8 фр. 90 нов., 79·5 8 фр. 87½ н. 79. 8 фр. 85 н., 78·5 8 фр. Пештанска 78·5 8 фр. 70 н. Бачка 76·5 8 фр. 60 н. Банатска 75·6 8 ф. 60 н.

Термини: Пшеница за пролеће 8 ф. 57—59 н. за јесен пшеница 7 ф. 83—85 нов. Кукуруз за мајјуни 5 ф. 27—29 н. Зоб за пролеће 7 ф. 56—58 н. Репица кол за август-септембар 12 ф. 50—75 н.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 20. новембра.

4% угарска златна рента	—	—	—	100 70
5% „ папирна „	—	—	—	97·10
Дукати	—	—	—	5·63
Наполеондори (20 франака)	—	—	—	9·39
Немачке рајх. марке	—	—	—	58·—

ПРИПОСЛАНО.*)

Изјава.

У 180. броју „Заставе“ под рубриком; „Вести из места и са стране“, изашла је једна белешка под насловом: „Оставина епископа Храниславa“, у којој Љубомир Храниславлев из Крушедола, као синовац и очевидац прича о томе, како је некадашњи епископ бачки умр'о и шта се с његовом оставином збило.

Не знам да л' оваке ствари имају актуалне вредности, но моја је намера, да се у неколико оградим против саме садржине те белешке. То ми налаже света синовљева дужност и онај пијетитет, који у својим грудима негујем према покојном родитељу свом.

Ту се прича, да се у последњим часовима епископа Храниславa око самртне постеље нашли доктор Димић и протосинђел Дамјановић; прича се како је епископ Храниславлев имао до 100.000 фор., па онда се вели, да је др. Димић шиљао писца горње белешке у апотеку, а кад овај то није хтео, онда је, као што вели писац те белешке, рекао др. Димић: „Ваш чика нема тестамента, а ми ћемо их узети а вас за то исшколовати.“

Тај др. Димић на чију успомену писац оне белешке тако гадно напада, то је мој отац. Он је одавно мртав, с тога је моја дужност, да његову успомену од таких насртаја чувам.

У Новом Саду има вазда живих људи, који су мога оца лично познавали и његово деловање пратили; и сваки од тих може посведочити, да је мој отац био скрез поштен човек, неспособан да учини онако гадно дело, као што му се у белешци подмеће.

У осталом само приповедање изгледа невероватно. Мој је отац био од угледног грађанског положаја, материјално добро ситуиран, тражен лечник, који није имао нужде ни потребе, да се отима за туђе, а невероватно је да ће један озбиљан, зрео човек на коцку ставити свој опстанак и упуштати се у овако погађање с једним дететом, које му је било страно, те му није пружало никакве гаранције, да би од тако прљавог посла могло бити каква беријета.

Свакако писац те белешке требао је боље промислити, кад је хтео своје дечиње успомене да опише. Овако је напао на успомену човека, који живи у најлепшој светлости у овдашњем грађанству.

Молим вас господине уредниче да ову моју изјаву у хатар истине у свој лист примите, за које вам у напред благодарим.

У Новом Саду 18. новембра 1889.

Ђорђе Димић.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво „Заставе“ ни у ком погледу.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишао је:

ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ.

Уређује **А. Хаџић.**

Књига 159. (Свеска трећа за годину 1889.)

У овој књизи налазе се ови саставци: I. Манастир Лепавина. Прилог к српској историји. Од Владимира Красића. (Наставак). — II. Биографија Јована Витковића. Написао Гаврило Витковић. (Свршетак.) — III. Лажни Бранковићи. Од Лауша Талоција. С мађарског др. Стеван Павловић. — IV. Добре воље. Шаљива игра у 4 чина. Написао Милан Савић. — V. Додатак природописној и медицинској номенклатури. Прибрао проф. Мојо Медић. — VI. Говори у свечаним седницама књижевног одељења „Матице Српске“: У спомен Мити Поповићу о св. Сави 1889. год. говорио Милан Савић. — VII. Гласник из српског и словенског света: Педесетогодишња прослава Текелијна завода. — VIII. „Матица Српска“: Изводи из записника књижевног одбора и одељења г. 1889. У том књижевном раду налазе се ове оцене: Оцене Мише Димитријевића и Стевана Лекића о делу Мите Петровића „У горњој Славонији, путописне слике.“

Сваки члан, који је одговорио својим чланским дужностима, што се тиче плаћања чланарине, добија „Летопис“ бесплатно.

Члановима у месту доставља се „Летопис“ у кућу, а чланови са стране добијају „Летописе,“ који им припадају, поштом.

СРПСКИ ЗАНАТЛИЈА КАЛЕНДАР ЗА 1890. ГОДИНУ

изаћи ће кроз који дан из штампе, укусно израђен са занимљивом садржином, разним многим оригиналним и лепим сликама.

Умољавају се месни одбори „Занатлијског удружења“ и остали пријатељи нашег привредног напредка, да изволе јавити управном одбору „Занатлијског удружења“ колики број календара могу у својој околини распродати.

Цена је календару 1 динар.

Управни одбор „Занатлијског удружења.“

Умољавају се уредништва да овај оглас штампају у својим новинама.

РЕД ВОЖЊЕ ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА

ВАЖИ ОД 20. МАЈА (1. ЈУНА) 1889.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	Станице		Мунђевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	2.35	2.40	8.00	9.40	—
175	Субатица	„	5.50	6.26	1.46	5.24	—
	Шандор	„		—	—	5.33	—
	Верушић	„		—	—	5.49	—
198	Чантавир	„		—	2.11	6.16	—
	Зобнатица	„		—	—	6.26	—
207	Топола	„		6.59	2.34	6.48	—
	К. Хеђеш	„		—	—	7.12	—
228	Х. Фекетехеђ	„		7.16	2.56	7.20	—
234	Врбас-Кула	„		7.30	3.16	7.46	—
248	Стари Кер	„		7.44	3.34	8.15	—
	К. Алпар	„		—	—	8.25	—
260	Кисач	„		—	3.51	8.38	—
276	Нови Сад	„	7.40	8.21	4.19	9.17	—
272	Петроварадин гр.	„		—	4.25	9.25	—
281	Петроварадин	„		8.29	4.32	9.33	—
286	Карловци	„		8.37	4.41	9.47	—
296	Чортановци	„		—	4.59	10.09	—
300	Бешка	„		—	5.07	10.20	—
310	Инђија	„		9.05	5.21	10.38	—
318	Стара Пазуа	„		9.15	5·38	11.00	—
326	Нова Пазуа	„		—	5.50	11.15	—
332	Батајница	„		—	6.00	11.28	—
347	Земун	„	8.59	9.45	6.20	11.55	—
359	Београд	„	9.09	10.05	6.45	12.30	—

(Са ваком уторника и петка; сваког уторника и петка; свакe среде и суботе)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	Станице		Мунђевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	3.02	5.30	8.25	3.25	—
12	Земун	„	3.12	6.11	9.00	4.01	—
27	Батајница	„		—	9.19	4.33	—
34	Нова Пазуа	„		—	9.30	4.48	—
41	Стара Пазуа	„		6.42	9.43	5.05	—
49	Инђија	„		6.52	10.01	5.31	—
60	Бешка	„		—	10.19	5.56	—
64	Чортановци	„		—	10.27	6.06	—
78	Карловци	„		7.20	10.46	6.30	—
78	Петроварадин	„		7.27	10.56	6.43	—
81	Петроварадин гр.	„		—	11.02	6.51	—
82	Нови Сад	„	4.43	7.43	11.16	7.19	—
100	Кисач	„		—	11.38	7.58	—
	К. Алпар	„		—	—	8.10	—
112	Стари Кер	„		8.13	11.55	8.22	—
125	Врбас-Кула	„		8.28	12.18	8.51	—
136	Х. Фекетехеђ	„		8.40	12.36	9 14	—
	К. Хеђеш	„		—	—	9.20	—
152	Топола	„		8.57	1.02	9.47	—
	Зобнатица	„		—	—	10.02	—
166	Чантавир	„		—	1.21	10.13	—
	Верушић	„		—	—	10.23	—
	Шандор	„		—	—	10.40	—
185	Субатица	стиже	6.30	9.32	1.45	10.50	—
	Субатица	полази	6.38	9.46	2.25	11.28	—
359	Будимпешта	стиже	10.05	1.25	7.30	6.40	—

(Са ваке среде и суботе; свакe среде и суботе)

НАПОМЕНА. Црним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од 6 сати у вече до 5 сати 59 минута ујутру.

ОГЛАСИ.

ТРАЖИ СЕ СТРУЧАН КЊИГОВОЂА.

Задруги за међусобно помагање и штедњу у Аранђеловцу у (Србији), која 1. јануара идуће године свој рад тек отпочиње, потребан је стручан књиговођа, који је у стању да самостално ради и управља послом.

Услови за кандидата:

1. Треба да је служио у новчаном заводу.

2. Да је потпуно вичан двогубом књиговодству и пословима новчаних завода.

Плата је, за сада, одређена од 1500 до 2000 динара (око 800 до 1000 фор.)

4. Првенство уживају они, који поред српскога, владају и немачким језиком.

5. Рок за пријаву утврђен је до закључно 10. (22.) децембра ове године.

6. Ко буде изабран мора се јавити за своју дужност до 2. (14.) јануара идуће године.

7. Кандидати ваља са својим понудама и потребним документима да се јаве до горе одређеног рока непосредно г. Јов. Ст. Бошковићу, управитељу задруге у Београду (у Србији.)

Ради знања и управљања јавља се кандидатима, да је Аранђеловац лепо мање место, не далеко од Београда, близу жељезничке линије, у дивној околини, а чувено је својом гвоздено-киселом водом.

У Београду 18. новембра 1889. 1—6

ОГЛАС.

Управа манастира Гргетега издаваће путем јавне дражбе свој риболов и пашу у ади Ковјаку под закуп на три године. Дражба ће се држати дне 11. (23.) децембра о. г. у ман. Гргетегу у 10 сати пре подне.

У ман. Гргетегу 18. новембра 1889.

1—3 **Гедеон,** наместник.

ОГЛАС.

Манастирска крчма, која постоји на друму између села Доњег Ковиља и манастира, издаје се под закуп на три године почевши од 1. (13.) јануара 1890.

Јавна дражба одржаће се дана 3. (15.) децембра 1889. год. у два часа по подне на лицу места.

Сваки од лицитаната који жели, од данас сваког дана може се о дражбеним условима у писарници манастира Ковиља известити, као и на сам дан дражбе.

У манастиру Ковиљу 17. нов. 1889.

2—3 **Братство манастира Ковиља.**

КЊИГОВОЂА

и врстни кореспондент подпуно вешт српском и немачком језику може добити трајно место.

Понуде писане ћирилицом и латиницом као и у немачком језику прима администрација „Заставе.“ 1—3

ПОТПОМАЖИТЕ ЧЕШКЕ ПРОНАЛАСКЕ!

ХУМПОЛЕЧКИ НЕПРОБОЈНИ ЛОДЕН

необичне јакоће, употребљив за шумаре и све који по пољу имају посла, у разним бојама и мустрама. — Просто сукно старо- и новоизнађено, фланел бели и фарбани, чоја за хаљине вунена и друга, необичне јакости уз умерене цене, — код

КАРЛА КОЦИЈАНА (Karel Kocián)

Фабрика сукна у Хумболцу (Humpolci) **Чешка.**

Послуга солидна и брза! Мустре франко!

8—10

У СВИМА ТРАФИКАМА.

НАЈБОЉА АРТИЈА ЗА ЦИГАРЕТЛЕ ЈЕ ПРАВИ

LE HOUBLON

ФРАНЦУСКИ ФАБРИКАТ ОД CAWLEY & HENRY У ПАРИЗУ.

ЧУВАЈТЕ СЕ ПОДРАЖАВАЊА!

24—26

Главно стовариште за Аустро-Угарску: **OTTO KANITZ & C°, I. Stoss im Himmel, 3, Беч.**

ПАЈЕ АРСЕНИЋА СИН У ИЛОКУ У СРЕМУ

разашиље по пошти франко уз поузеће у оваким оплетеним флашама (Demijohn) од

три литре

(Једна овака флаша)

Праву стару сремску шљивовицу по . . . . фор. 4.—

Стару и праву сремску кабинет-шљивовицу фор. 7.—

Прави стари илочки коњак (Cognac) по фор. 5.—

Сва су наведена пића **мој сопствени производ**, те их зато и могу свакоме као права и чиста препоручити, а уједно **јамчим** за каквоћу сваке пошиљке. 2—5

СРПСКА ШТАМПАРИЈА Дра СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА У НОВОМ САДУ

удешена и снабдевена сваким штампарским материјалом, израђује свеколике штампарске послове брзо и јефтино, препоручује се

СЛ. ПОЛИТИЧКИМ И ЦРКВЕНИМ ОПШТИНАМА

са својом јефтином и угледном израдом општинских тискарија сваке врсте.

НАШИМ СЛ. ЦРКВЕНИМ ОПШТИНАМА

препоручујемо

ЦРКВЕНЕ МАТРИКУЛЕ

штампане на прописаној хартији, правој кончаној „Dyos-Györi“ у великом формату 45—59 сантим.

Уз ово се примећује, да је само оно права хартија ових матрикула, која има поменуту величину и која има слепа слова (Wasserdruck) са именом ове хартије „DYOS-GYÖRI“

Цена је знатно спуштена и рачунамо табак по 4 новч. а за наручбине преко 100 табака

САМО 3 НОВЧИЋА ОД ТАБАКА.

Нашим гг. трговцима препоручујемо јефтину израду

РАЧУНА и ЦЕНОВНИКА,

трговачке коверте са фирмом штампамо 1000 комада по 1 фор. 50 новч., 2 фор., 2 фор. 50 новч. и 3 фор.

ВИЗИТ-КАРТЕ

сваке врсте и у разној величини 100 комада по 30 новч., 40, 50, 60, 70 новч., па до најскупљи.

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.